

L'absentisme en la metodologia del Sistema local d'orientació i acompanyament a la trajectòria educativa (SLOATE)

28 de novembre de 2024

[1. ELS LABORATORIS NOE](#)

[2. LA TEMÀTICA](#)

[3. ELS RESULTATS](#)

[3.1 Eix 1: Xarxa SLOATE](#)

[3.2 Eix 2: Ecosistema](#)

[3.3 Eix 3: Dimensionament](#)

[3.4 Eix 4: Acció orientadora](#)

[4. ELS PARTICIPANTS](#)

[5. EXPERIÈNCIES](#)

[5.1 Bigues i Riells](#)

[5.2 Badia del Vallès](#)

[5.3 El Prat de Llobregat](#)

[5.4 Sant Boi de Llobregat](#)

1. ELS LABORATORIS NOE I LA METODOLOGIA SLOATE

Els [Laboratoris NOE](#) són una iniciativa de la Diputació de Barcelona que busca millorar les polítiques públiques locals per prevenir l'abandonament escolar prematur, i donar continuïtat als aprenentatges i resultats del projecte [NOE 4.10 \[2020-2023\]](#). Aquests laboratoris són espais d'interrelació amb els ens locals per a la generació de coneixement i materials en aquest àmbit.

D'altra banda, el [Sistema Local d'Orientació i Acompanyament a la Trajectòria Educativa \[SLOATE\]](#) és la metodologia que facilita la planificació i la gestió coordinada d'estratègies d'orientació i acompanyament a la població jove de cada territori. L'SLOATE, proporciona orientacions metodològiques i eines pràctiques que poden adaptar-se a les necessitats locals.

El coneixement i els materials generats en els Laboratoris NOE es transfereixen a la metodologia SLOATE, la fan créixer i evolucionar, i contribueixen d'aquesta manera a la millora de les estratègies educatives i d'acompanyament.

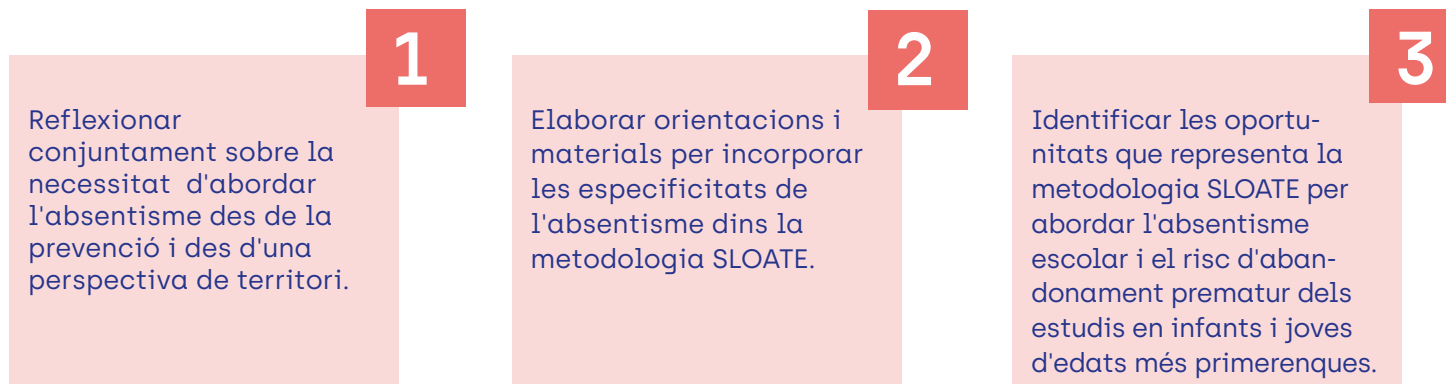
2. LA TEMÀTICA: L'absentisme en la metodologia SLOATE

La participació en la vigilància del compliment de l'escolarització obligatòria és una competència municipal reconeguda en la legislació educativa. L'absentisme escolar, entès com l'absència reiterada i no justificada de l'infant o jove en edat d'escolaritat obligatòria al centre on està matriculat, respon a causes i situacions diverses que requereixen una intervenció integral i coordinada entre les diferents administracions i recursos per tal d'alinear esforços.

L'absentisme és també un dels reptes que cal abordar per prevenir l'abandonament escolar prematur (AEP), ja que és un important factor de risc per deixar els estudis. Des de la Diputació de Barcelona proposem treballar-lo amb la metodologia del Sistema local d'orientació i acompanyament a la trajectòria educativa (SLOATE), dissenyada per lluitar contra l'AEP a escala local.

Els materials generats fins al moment s'han centrat principalment en la franja dels 16 als 24 anys, però la proposta té una perspectiva de trajectòria educativa i, per tant, és aplicable a qualsevol franja d'edat.

Els objectius específics de la trobada van ser els següents:

En el marc de la trobada es van presentar les experiències dels ajuntaments de Bigues i Riells del Fai, Badia del Vallès, el Prat de Llobregat i Sant Boi de Llobregat, que es poden consultar a l'apartat 5. Experiències.

Coneix millor la metodologia SLOATE. Descarrega't les guies metodològiques SLOATE:

[1. Xarxa local NOE](#)

[2. Ecosistema](#)

[3. Dimensionament](#)

[4. Bases de l'acció orientadora](#)

[5. Glossari](#)

3. ELS RESULTATS : Orientacions per incorporar l'absentisme escolar en els quatre eixos de l'SLOATE

3.1 EIX 1: Xarxa SLOATE / Comissió d'Absentisme

En aquest apartat s'inclouen les **mesures d'organització i funcionament** per incorporar l'absentisme en el marc de la Xarxa o de la Comissió d'Absentisme.

Els agents específics que poden formar part de la Xarxa es detallen en l'eix 2 - Ecosistema, ja que la fórmula que pren la relació (incorporació a la xarxa o coordinació sense que en formi part) varia en funció del territori.

Les mesures són les següents:

MESURES D'ORGANITZACIÓ I FUNCIONAMENT

- Establir les coordinacions dins de la Comissió d'Absentisme.
- Crear una subcomissió per a l'èxit de l'alumnat gitano a la Comissió d'Absentisme.
- Crear protocols específics d'actuació i seguiment.
- Crear comissions intercentres.
- Generar eines per donar suport als centres: observació de situacions de risc, recollida d'absències i seguiment d'alumnat, recollida de risc de desafecció, models de plans de treball, etc.
- Destinar temps i espai per compartir mirades conjuntes dins la Xarxa.
- Definir plans de comunicació i accions de difusió amb famílies.
- Programar reunions de revisió de casos de risc d'absentisme escolar i participar-hi.
- Coordinar-se amb referents familiars per a casos concrets.

3. ELS RESULTATS : Orientacions per incorporar l'absentisme escolar en els quatre eixos de l'SLOATE

3.2 EIX 2: Ecosistema

En aquest apartat es detallen els **agents** [figures tècniques, serveis i recursos] que poden formar part de l'ecosistema local. En alguns territoris aquests agents poden formar part de la xarxa local.

AGENTS

- Referent d'absentisme de l'ens local.
- Agents educatius (centres educatius, AEP, Inspecció, OME, etc.).
- Comissions socials dels centres.
- Orientadors de l'ajuntament, externs al centre.
- Educatadors de medi obert.
- Educatadors socials i serveis especialitzats de Serveis Socials.
- Agents de suport a les famílies.
- Serveis municipals de mediació.
- Tècnics municipals de salut.
- Policia.
- Fiscalia.
- Centres oberts.
- AFA
- Serveis de suport psicològic.
- Entitats socials d'infància i joventut.
- Entitats de lleure.
- Centres de salut.
- Referents comunitaris del territori.

3. ELS RESULTATS : Orientacions per incorporar l'absentisme escolar en els quatre eixos de l'SLOATE

3.3 EIX 3: Dimensionament

En el laboratori s'ha abordat el dimensionament qualitatiu de l'absentisme. En aquest apartat s'enumeren els **perfils d'alumnat** en situació i en risc d'absentisme escolar identificats pels ens locals.

PERFELS D'ALUMNAT

- Infants afectats per situacions de violència de gènere.
- Alumnat que no té referents de confiança.
- Alumnat de primària en situacions familiars i socials desfavorides.
- Alumnat d'infantil i de primària amb una família que no accepta l'escola assignada.
- Alumnat amb dificultats de transició de primària a secundària.
- Alumnat nouvingut d'origens que desconeixen el sistema educatiu.
- Alumnat amb un context familiar i social amb una forta desvinculació i una baixa valoració de l'escolarització.
- Alumnat de segon cicle d'ESO amb nivell de desafecció alt cap al sistema educatiu.
- Alumnat de secundària amb necessitats específiques de suport educatiu i poca atenció a les necessitats.
- Alumnat amb problemàtiques conductuals o dificultats d'aprenentatge.
- Alumnat disruptiu en moments de transició educativa.
- Adolescents amb problemes de salut mental i adaptació al centre.
- Alumnat vinculat a grups de joves organitzats amb un component violent i amb manca de xarxa.
- Alumnat de secundària amb poc suport familiar.
- Alumnat amb poca relació social.
- Alumnat que és o ha estat víctima d'assetjament.
- Absentisme institucional: expulsions per conductes disruptives, etc.

3. ELS RESULTATS : Orientacions per incorporar l'absentisme escolar en els quatre eixos de l'SLOATE

3.4 EIX 4: Bases per a l'acompanyament / acció orientadora

En aquest eix s'enumeren algunes **mesures per incorporar a la definició i la realització de l'acció d'acompanyament i orientació** de l'alumnat en situació o en risc d'absentisme escolar.

MESURES RELATIVES A L'ACCIÓ D'ACOMPANYAMENT I ORIENTACIÓ

- Generar un vincle més fort, confiança amb l'infant o el jove.
- Unificar criteris en la definició i construcció del Pla local d'absentisme.
- Compartir mirades pel que fa a línies de treball i observació.
- Fer i dur a terme un pla de treball per al retorn a l'aula, amb una mirada restaurativa.
- Fer visibles els diferents perfils de joves absentistes, especialment els d'aquells que passen més desapercebuts.
- Acompanyar els infants i joves tenint presents els recursos de noves oportunitats educatives.
- Consensuar formes d'arribar al jovent.
- Proporcionar atenció i acompanyament mitjançant referents.
- Tenir present la importància dels iguals com a agents.
- Treballar en la sensibilització i comunicació amb les famílies.
- Incorporar les famílies com a agents.
- Tenir presents les accions fora dels centres.
- Compartir indicadors sobre estratègies per abordar les diferents situacions.

4. ELS PARTICIPANTS

Al laboratori va participar personal tècnic d'Educació dels ens locals següents:

- Ajuntament de **Bigues i Riells del Fai**
- Ajuntament de **l'Hospitalet de Llobregat**
- Ajuntament de **Manlleu**
- Ajuntament de **Montcada i Reixac**
- Ajuntament de **Montornès del Vallès**
- Ajuntament de **Sant Boi de Llobregat**
- Ajuntament de **Sant Vicenç dels Horts**
- Ajuntament del **Prat de Llobregat**

5. EXPERIÈNCIES

5.1 BIGUES I RIELS DEL FAI

1/2

Títol de l'experiència:

Pla local amb perspectiva de trajectòria educativa

Ens que la impulsa:

Ajuntament de Bigues i Riells del Fai

Àmbit territorial:

Bigues i Riells del Fai

Temporalitat:

Des de 2024

Descripció:

Elaboració d'una diagnosi de l'abandonament escolar prematur i de l'absentisme i d'un Pla local de prevenció i atenció a l'absentisme escolar, amb el suport de la Diputació de Barcelona.

El procés s'ha fet amb l'enfocament SLOATE, que implica utilitzar la perspectiva de trajectòria de vida, posar el focus en el treball amb una xarxa interdisciplinària, dimensionar i caracteritzar la població, i redissenyar l'acció d'orientació i d'acompanyament de l'ens perquè sigui integral i holística.

Des del territori va sorgir la necessitat de treballar l'absentisme i els factors de risc des d'etapes primerenques per poder abordar amb més efectivitat l'absentisme a secundària i l'abandonament escolar prematur.

Com a primer pas es va crear un grup motor, que compta amb una composició molt àmplia, i que treballa de forma interdisciplinària, interdepartamental i harmonitzada.

En el marc del grup motor es van identificar perfils d'infants entre 0 i 11, i 12 i 16 anys en risc d'absentisme escolar, i es van quantificar i revisar les accions existents. Aquest procés permet millorar l'acció d'orientació, fent-la més personalitzada, optimitzar els recursos i augmentar la mirada conjunta de la xarxa.

Es van dissenyar 11 accions de prevenció de l'absentisme posant les fortalezes del jovent en el centre. Un nombre important d'aquestes comprenen el treball amb famílies tant dins de l'àmbit escolar (projectes vivencials, regularització de les reunions de l'AFA, organització d'activitats fora de l'horari lectiu) com dins de l'àmbit comunitari (facilitació d'informació a les famílies sobre les sortides professionals actuals, el mercat laboral i les noves oportunitats educatives, el pla de comunicació, els ajuts socioeconòmics).

La revisió de les accions d'atenció a l'absentisme actuals es va fer en funció dels criteris metodològics de l'SLOATE. Aquesta revisió va portar a crear una nova estructura: la Comissió Tècnica.

5.1 BIGUES I RIELS DEL FAI

2/2

Títol de l'experiència:

Pla local amb perspectiva de trajectòria educativa

Ens que la impulsa:

Ajuntament de Bigues i Riells del Fai

Àmbit territorial:

Bigues i Riells del Fai

Temporalitat:

Des de 2024

Punts forts

- Elaboració amb **metodologia SLOATE**.
- Necessitat de treballar des d'**etapes primerenques**.
- Identificació de perfils de 0 a 11 anys i de 12 a 16 anys.
- Disseny d'accions de prevenció des de les **fortaleses**.
- Disseny d'accions de treball amb les **famílies**.

5.2 BADIA DEL VALLÈS

1/2

Títol de l'experiència:

Pla local de desafecció escolar

Ens que la impulsa:

Ajuntament de Badia del Vallès

Àmbit territorial:

Badia del Vallès

Temporalitat:

Des de 2022

Descripció:

L'Ajuntament de Badia del Vallès va impulsar l'elaboració comunitària del Pla local de prevenció i desafecció, absentisme i AEP. Hi va incorporar la participació de tots els centres de primària i secundària, amb sessions amb els claustres de cada centre, serveis educatius territorials i serveis municipals d'atenció a la infància i l'adolescència, i es va recollir la visió de les famílies i dels joves.

Es va iniciar amb el procés de codefinició compartida amb tots els participants del marc conceptual: què és la desafecció i l'absentisme, com ens sentim davant d'aquestes situacions, com les identifiquem i quins factors de risc i de protecció tenen.

Un dels conceptes clau del Pla és la desafecció escolar, com un dels factors importants de risc d'absentisme. Es van identificar una bateria d'indicadors de desafecció escolar agrupats en quatre dimensions [experiència escolar, trajectòria escolar, estructura-família, institució-sistema] i es van crear dues eines:

- Una eina de cribatge amb vuit indicadors, adreçada al conjunt de l'alumnat.
- Una eina de detecció de la desafecció, amb el conjunt d'indicadors, per passar als casos de risc identificats en el cribatge.

A més de l'objectiu principal de detecció de casos de risc, les eines també volen contribuir a conscienciar sobre aquestes situacions, ja que, quan no hi ha una sistemàtica per recollir les observacions i davant el volum de càrrega, en els centres hi ha situacions que passen desapercibudes.

Les eines estan en fase de prova i es passaran a una selecció de grups classe en cursos consecutius per poder analitzar l'evolució del fenomen. L'eina de cribatge es passa dos cops per curs (al desembre i al tercer trimestre) a quatre grups d'infantil i primària i a tots els grups de secundària.

5.2 BADIA DEL VALLÈS

2/2

Títol de l'experiència:

Pla local de desafecció escolar

Ens que la impulsa:

Ajuntament de Badia del Vallès

Àmbit territorial:

Badia del Vallès

Temporalitat:

Des de 2022

Descripció:

La recollida d'aquestes dades permet obtenir la situació global del risc de desafecció al municipi, juntament amb la identificació i l'atenció dels casos en risc a cada centre. Els que donen positiu en un indicador, es mantenen en observació, mentre que els que donen positiu en dos indicadors, es deriven a la comissió de desafecció i absentisme de cada centre. Aquestes comissions estan formades per un membre de l'equip directiu i l'equip social del centre, juntament amb el treballador social de l'EAP, la promoció escolar i tècnics d'educació i de serveis socials. A partir del curs 2024-2025, cada comissió de centre dedica una estona de les reunions periòdiques a l'estudi d'aquests casos.

Punts forts

- **Focus en la desafecció** escolar, com un factor de risc d'absentisme important.
- **Codefinició** comunitària i compartida del marc conceptual.
- Identificació d'**indicadors de desafecció** escolar.
- Creació i aplicació de **dues eines** de detecció del risc de desafecció escolar.

5.3 EL PRAT DE LLOBREGAT

1/2

Títol de l'experiència:

Pla local en clau comunitària

Ens que la impulsa:

Ajuntament del Prat de Llobregat

Àmbit territorial:

El Prat de Llobregat

Temporalitat:

Des de 2022

Descripció:

La comissió local d'absentisme va redactar el nou Pla local de prevenció de l'absentisme escolar en clau comunitària, utilitzant la metodologia d'avaluació participativa i recollint la visió de professionals, joves i famílies. El Pla posa el focus en la perspectiva comunitària i la connexió amb diferents agents per abordar l'absentisme.

Aquest Pla s'està implementant plenament des de fa un curs i no es tenen encara dades quantitatives de resultats, però ja s'han començat a veure alguns canvis en els centres.

Pel que fa als centres educatius, la rotació de personal i els canvis en els professionals són un repte, ja que cal compartir conceptes i perspectives cada curs. En aquest sentit, els seminaris de docents són espais clau per fer aquesta reharmonització de la perspectiva i les eines. En el seminari de docents del Pla educatiu d'entorn es va generar una eina informàtica per a l'abordatge comunitari de casos, amb l'objectiu no tant de detectar casos d'absentisme com d'identificar quins agents socioeducatius del territori poden actuar i com ho poden fer per abordar les diferents situacions. El curs 2024-2025 s'està fent un testatge d'aquesta eina en els centres.

Alguns dels canvis que s'han començat a veure són els següents:

- El professorat es pregunta més per les causes de l'absentisme i no dona automàticament respostes limitades a la intervenció institucional [acció social, inspecció...].
- S'estan activant comissions de casos per absentisme [abans només s'utilitzava en les comissions socials per a casos greus] i es convoquen els agents socioeducatius del territori rellevants per a aquell cas [educadors de medi obert, mediadors, entitats socials...].
- En el dispositiu Bassa sancionats també participa el Servei de Mediació Municipal per incorporar la mirada restaurativa en els processos d'expulsió i facilitar la reincorporació efectiva al centre.

També s'està fent difusió entre les famílies del Pla i de la perspectiva comunitària a l'hora d'abordar l'absentisme: es va presentar al Plenari d'AFA de la ciutat i a la jornada «Tothom Educa», adreçada a la comunitat educativa, per reforçar la idea que l'absentisme escolar incumbeix totes les famílies i tota la comunitat.

5.3 EL PRAT DE LLOBREGAT

2/2

Títol de l'experiència:

Pla local en clau comunitària

Ens que la impulsa:

Ajuntament del Prat de Llobregat

Àmbit territorial:

El Prat de Llobregat

Temporalitat:

Des de 2022

Punts forts

- Focus en l'**abordatge comunitari**.
- Elaboració d'una **eina per identificar els agents** que poden intervenir en cada cas.
- **Canvis en els centres:**
  - Es pregunten més per les **causes**.
  - Comissions d'absentisme amb reserva de temps per al treball de casos.
  - Participació d'**agents socioeducatius** en les comissions.
  - Difusió del Pla entre les **famílies**.

5.4 SANT BOI DE LLOBREGAT

1/2

Títol de l'experiència:

Prevenició de l'absentisme

Ens que la impulsa:

Ajuntament de Sant Boi de Llobregat

Àmbit territorial:

Sant Boi de Llobregat

Temporalitat:

Des de 2022

Descripció:

En el moment de redactar el Pla local de prevenició i atenció a l'absentisme escolar es va aprofitar per encaixar i ordenar els diferents espais on es treballa el tema al municipi. El Pla es va ubicar dins del Pla educatiu d'entorn, i el Servei de Prevenició de l'Absentisme, que ja existia prèviament, es va incloure dins del Pla d'absentisme.

Des de la seva aprovació, s'està desplegant amb una lògica de baix a dalt, començant pels espais de treball més bàsics (les comissions intercentres de primària i secundària) i les tasques de consens conceptual i metodològic (què és l'absentisme, quines faltes estan justificades però s'haurien de comptabilitzar com a absències, criteris de registre, etc.).

A partir dels criteris consensuats, es van crear eines per a la recollida i sistematització de dades sobre absentisme de forma homogènia en tots els centres.

S'han creat dos tipus d'eines: una de comuna per conèixer la situació global al municipi (amb dades anonimitzades i agregades en l'àmbit de centre) i una altra d'ús voluntari, perquè cada centre pugui fer un seguiment intern, classe per classe, de les absències i de les necessitats d'intervenció en cada cas.

Durant els cursos 2023-2024 i 2024-2025 s'està abordant la creació i protocol·lització de la Comissió Tècnica i de la Comissió Institucional.

El Servei de Prevenició de l'Absentisme, actiu des de 2017, queda inclòs dins del Pla d'absentisme. Aquest Servei s'adreça a alumnat de secundària amb absentisme lleu i moderat. En algun cas, pot superar una mica el percentatge, però el públic objectiu és aquest, ja que la mirada és preventiva.

Atén al voltant de 20 casos per curs, que deriven els centres i que tenen el consentiment de les famílies. Per capacitat del Servei, actualment només dona cobertura a centres de titularitat pública.

5.4 SANT BOI DE LLOBREGAT

2/2

Títol de l'experiència:

Prevenició de l'absentisme

Ens que la impulsa:

Ajuntament de Sant Boi de Llobregat

Àmbit territorial:

Sant Boi de Llobregat

Temporalitat:

Des de 2022

Descripció:

Les intervencions es fan al centre en horari lectiu i es treballa en xarxa amb el centre (tutoria, orientació, coordinació pedagògica, etc.), serveis educatius (EAP, etc.) i serveis del territori (Serveis Socials, SOAC, etc.). Amb alumnat de cursos superiors es pot treballar també la transició a l'educació postobligatòria des del Servei de Prevenició de l'Absentisme o es pot derivar a altres serveis. També es manté el contacte amb les famílies, per fer-los retorn de les intervencions i l'evolució del fill o filla.

Punts forts

- Trajectòria de **treball en prevenció**.
- **Ordenació** d'espais de treball: PEE, Pla local d'absentisme i Servei de Prevenició de l'Absentisme.
- Desplegament del Pla **de baix a dalt**.
- **Servei de Prevenició de l'Absentisme:**
  - Mirada preventiva (alumnat de secundària absent).
  - Intervencions al centre en horari lectiu.
  - Treball en xarxa amb el centre i serveis del territori (SOAC, etc.).
  - Retorn a les famílies.